

pred seboj, da naznani vsem knezom onih dežel, kjer bude potoval, njega prihod. Ta sel je, kar mimogrede omenim, prišel tudi v Kindberg v Stajerskeji k Otonu pl. Bučkove, kateri mu je odgovoril (bere):

„Vil edeliu klünigün,
Juch heizet willekomen sin
In Ditzlant ein windisch wip.“

Ta Oton je torej menil, ker pride kraljica z juga, da je ta Venera vindiška ali slovenska žena. Ko je Ulrich von Lichtenstein prišel na koroško mejo, pričakoval ga je tu knez koroški s 100 svojih vitezov, in sestanek opeva Ulrich von Lichtenstein v svojej znanej pesni toko-le (bere):

„Der Fürste und die Gesellen sin
Mich hiezen willekommen sîn;
Ir gruoç was gegen mir alsus,
Buge waz primi, gralva Venus“.

to se pravi v slovenščini: „Pozdravi Bog Vas, Venera kraljevska“. Knez koroški je torej tedaj s svojimi vitezi vred slovenski govoril. Znano je tudi, da je v istem času knez svojemu ljudstvu obljubo dajal v slovenščini, o čemer priča historični spominek na Gospesvetskem polji, kjer se je knez kronal.

Obžalujem, da so Slovenci Koroške to predzgodovino popolnem pozabili; a nadejam se, da se je bodo zopet spomnili in prišli do zavesti, da so potomci naroda, kateri se je nekdaž daleč čez zdanje jezikovne meje razširjal in da je njega jezik zelo star in se je že v 9. stoletji pisal. Da si je ona (leva) stran trditelj mojega prijatelja dr. Tonklija s posmehom sprejela, da je slovenščina kot pismeni jezik starejša, nego nemščina, ponovil bom to trditelj. Kakor znano, je zdanja slovenščina hči staroslovenščine, in isto tako znano je, da se je v staroslovenščini spisala že množina knjig, ko se o nemščini kot pismenem jeziku prav za prav še govorilo nij; le v gotščini je bilo nekaj odlomkov.

Torej se ne more Slovincem očitati, da je njih jezik nov, narejen, tudi ne, da še le nastaja, kakor je gospod vitez Carneri trdil.

(Konec prihodnjic.)

Gospodarske stvari.

Mak (Papaver somniferum) in njegova posejatev.

Mak je jednoletna rastlina z vejastim 3, 4 do 6 črvljev visokim stebлом, ima štirilistnat velik cvet in drobna semenka zrnica v veliki mnogopredalčkasti glavici.

Mak je trojne sorte: 1. beli mak ima beli cvet in belo seme; 2. črni mak z rudačim cvetom in črnkastim semenom; 3. modri mak ima debele zaprte glavice, rudače modri cvet in modrikasto seme; ta sorta rodi več semena ko beli mak pa manj ko modri. Olja pa daje več. To poslednjo sorto večidel tam sejejo, kjer mak

v velikem pridelujejo. Ta rastlina zasluži, da si tudi manj semena vrže, bolj ko vsaka druga oljnata rastlina, da se marljivo seje, kajti potrebuje le malo časa, da vzraste in dozori, se prilega vsakemu žitnemu kolobaru, ni posebno občutljiva proti slani in suša ji ne škodi tako lahko in prenaša celo mrazove višjih krajev.

Mak zahteva prhko globoko vzrahljano, dobro opleto in močno pognojeno zemljo. Mak se more po vsakem drugem sadežu sejati, celo kot drugo posejalo po repi, zelju in drugih okopavnih sadežih pa tudi med korenje.

Mak se seje rano spomladi konec aprila, začetek maja, sploh pa kolikor prej toliko bolje. Seje se navadno na široko, se le plitvo povleče in potem povalja. Posejatev po vrsti je boljša. Kdor hoče lepo zrno in mnogo olja, ga ne sme pregosto sejati.

Na oral ga gre 2½—3 funte. Dokler raste, se mora marljivo oplevati, kjer je pregest, se mora popipati in naj manj dvakrat okopati. Dobro ga je tudi osipati. Žetev je navadno meseca avgusta. Mak se ali popiplje ali požanje, rahlo poveže in v kopice postavi, da se posuši. Suh se pospravi na škedenj in izmlati, pri čemur se pa mora paziti, da se s cepci seme ne razbije. Zato je dobro slame spod nastlati. Drugod tudi na škoporesnici glavice porežejo in seme iztresejo iz glavic in potem s siti očistijo.

Čisto zrnje se na zračnem podu tanko razgrne in večkrat premeša, da se tako pesuši in ne zaduhli ali celo splesni. Pridelek se navadno računi 16—17 mernikov od orala. Mernik semena vaga 67—80 funtov in daje po 18, 24 in celo po 30 funtov olja.

Makovo zrnje se raznovrstno rabi kot začimba k jedim, v kuhinji in za pecivo, za zdravilo in za olje. Makovo olje je zaradi slabe in okusnosti za jedi posebno pripravno. Prga iz maka, ki se je mrzel prešal, se poje, druga pa živini kot klaja položi. Stebla, listno rebrovje in glavice imajo omamljivo tvarino v sebi in zato tega živina ne sme povžiti. Naj bolje kaže vse slamovje zažgati. Seme za prihodnjo posejatev se hranuje v glavicah, ki se pod streho varno kam obesijo.

Divji oves.

Jeden naj sitnejših plevelov je divji oves. Njegovo seme ostane dolgo časa kaljivo in veter ga daleč raznosi, ker so rese take, da se sapa lahko o nje vpre. Zato je pa tudi pokončanje tega plevela precej težavna reč. Jeden sam posestnik na jednom kraju malo ali nič ne opravi. Tu morajo vsi skupno pomagati. Prav čisto seme za posejatev, praha in okopavni sadeži, posebno pa posejatev repiča so naj bolj izdatni pomočki zoper plevel, divji oves. Ako ga je med jarino veliko, nič ne preostaje, ko vse vkup poseči in v seno posušiti. Tudi kaže take njive, ki so z div-

jim ovsem močno zapleveljeve nekoliko let za posejatev zelene klaje porabiti. Iz semena ga je težko ločiti in tedaj kaže tako zrnje ne za posejatev porabiti, ampak rajši živini položiti.

Zoper stanoge ali tripe.

V kletih se mnogokrat stanoge v silnem številu pokažejo. Dobre pokončevavke teh ostudnih mrčesov so se skazale krote krastovice. Če se jih par v klet spravi, kmalo vse stanoge polove.

Dopisi.

Iz Maribora. († Narodni oficir.) Blago srce mladega narodnjaka, izročili smo nedavno na ljubljanskem pokopališču pri svetem Krištofu materi zemlji. Po dolgotrajnej, mučnej bolezni ngasnul je v ljubljanskej bolnici vsem tukajšnjim narodnjakom in čitalničarjem dobro znani c. k. lajtnant 47. pešpolka, Janko Fritze. — Porojen od siromašnih roditeljev na Velčah blizu Ljubljane 27. decembra 1858. leta šolal se je prominoli skrajema na narodnej šoli pri D. M. v Polji. Bistrega dečka spravili so potem v Ljubljano, kder je dovršil normalko, ter štiri real-kine razrede. Jako nadarjen izvrsten in duhovit mladenič bil je vsako leto prvi odlikovanec. Toda borenje za vsakedanji kruh, — kajti s poučevanjem ljudske dece moral si je služiti hrano, a še več strankarsko postopanje nekaterih profesorjev, mu veselje do daljnih studij — ogreni, ter vpiše se prostovoljno v vojake. Dovršivši v 4 letih kadetno pripravnico, stranom v Zagrebu, stranom v Tridentu, prehije izvrstnim vspehom stroge izpite, je imenovan častniški namestnik, a leto kasneje lajtnant. Ali samo polu leta nosil je zlati porté péc. Pri težavnih, umornih manevrih po goratih Tirolah nakopal si je bil hudo bolezen na prsih. Šel je v gradsko bolnico lečit se, a o božiči napoti se domov v Velče, iskati si zdravja. Ker mu je pa prihajalo dan na dan huje, odveli so ga pred mesecem dni v ljubljansko bolnico, kder mu je nemila smrt 11. m. m. prekinila življenja nit, ne še 24 let staremu. Z vsem vojaškim dostojanstvom pokopali so umrlega 13. m. m. Šestorica konj vlekla je z vojaškimi emblemami okinčano krsto, na katero so mu djali prijatelji vencev; trije odlikovali so se s krasnimi trakovi in napisi, mej temi čitalnični s trobojnico našo. Polk, v katerem je služil prominoli zastopali so trije iz Maribora došli častniki, isto tako je mariborska čitalnica poslala zastopnika, a več častnikov raznih branš, ter dokaj družega občinstva provedlo ga je do kraja tihega miru. V zadnje zasvirala mu je tu godba vojaška, nad mladim grobom gromele so puške pokojniku v zadnji pozdrav. Od zibeke tako rekoč, do groba bil je umrli zvest sin materi Slavi. Zagriženi učitelji, tako v civilnem, kot kasneje v vojaškem življenju pikali so ga „Slovenec“ — imeli

ga kot tacega opisanega v svojih beležkih, kot bi to, Bog zna, kako zlodejstvo bilo. Marsikatero moral je požreti radi tega, marsikako grenko čuti, toda kljubu temu nazivljaj se je javno in ponosno Slovenec, naročal si sam raznih domačih novin in kajig, ali izposojal si jih pri prijateljih, ter po moči podpiral narodna podjetja. Čitalnici naše bil je ud. Zbog prijaznosti in ljubeznjivosti njegove čislali smo ga vsi, ter ljubili ga zaradi resnega vedenja in ponosa. Kako je ranjki ljubil rodni svoj jezik, svedoči ta-le slučaj: ko mu je v Tridentu ležal polk, srečal je nekdam gospo, slovenski govorečo s spremljevalcem. „Za njima je stopil“, ko je čul sladke glase. Nekdam bil je v krčmi v navedenem mestu mej drugovi. Pri nasprotni mizi sedela sta neznana mu gospoda uradnika in pisatelja B. in K. „Po konci sem planil“, tako piše, „kakor jelen, ko začujem milo naščino; skočil sem k njima, ter viknil: Na zdravje gospoda! Bog Vaju živi! I jaz sem Slovenec! — Pustil sem drugove, prišel k njima, ter v njiju družčini preživel lep, srečen, vesel večer. Zdaj pa smo si pobratimi.“ — In to blago dušo domorodno odvela nam je smrt. Sladko spavaj, pobratime Janko! Večen Ti spomin! Ne lavor, ne rezan kamen, ne bode ti značil tihega pokoja kraj! Le v narodnih novinah stavi Ti s temi vrsticami skromen spomenik veren pobratim.

Harambaša.

Od Savinje. (Savinjski sokol.) Od vseh krajev slovenske zemlje dohajajo vesele novice, moramo toraj od naše Savinje eno razglasiti, od koje upamo, da bo vsakemu po volji, če ni ravno nemčur. Nemčurji pa hvala Bogu uže davno iz naše doline šila in kopita pobirajo, čeravno nam hočejo uže tudi tukaj v vsako kočo in gorsko kolibo zveličavno švabščino vrinoti. Le tu pa tam še kak revež čisto osamljen tiči, pa kar ne zmezi se ne, ker ve, da bi drugače kmalu izvedel, kje da poper raste. Te ugodne razmere pa so puzročila mnoga narodna društva, kojih je malo kje toliko, kakor ravno v naši dolini. Ali ta društva so le bolj lokalna, in davno se je uže čutila potreba tacega društva, koje bi čez celo dolino vpljivati zamoglo. Vrli Mozirjani so tudi v tej zadevi pravo iztuhali, tako, da bi boljša kar biti ne mogla. Sklenili so namreč vstanoviti v Mozirji telovadno društvo. „Savinjski sokol“, za celo savinjsko dolino. Ta sklep pa ni samo sklep ostal, kajti pravila so bila hitro skovana, predložena, potrjena, prostori so oskrbljeni, in „Sokol“ je že tu, samo letati še ne more, ker mu manjka — perja. Vendar upamo z vso gotovostjo, da mu bode tudi perje kmalu vrastlo, in da bode potem veličastno krožil nad krasno našo dolino, tako, da bode s ponosom vsak Savinjecan v njega zrl. Vkljub temu pa to društvo vendar še marsikomu noče prav iti v glavo. Posebno naši „starine“ se čudijo, da je tako narobe svet. „Kaj se je treba fantom po tistih šrangah prepregati, saj se pri